



Yerel ve Ulusal Siyaset Arasındaki İlişki: Türkiye’de İl Genel Meclisi ve Milletvekili Seçimleri Üzerinden Merkezileşme Eğiliminin Değerlendirilmesi

The Relationship Between Local and National Politics: An Assessment of Centralization Trends in Türkiye Through Provincial Council and Parliamentary Elections

Naile ERDEM¹

Başvuru Tarihi: 17.02.2026

Kabul Tarihi: 07.06.2026

Tür: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Ulusal Seçim,
Yerel Seçim,
İl Genel Meclisi,
Milletvekili

Keywords:

National Election,
Local Election,
Provincial Council,
Member of Parliament

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de yerel ve ulusal siyaset arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğunu il genel meclisi ve milletvekili seçimleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, farklı seçim yıllarında yüksek oy oranına sahip siyasal partilerin performanslarını karşılaştırarak oy dağılımlarındaki süreklilik ve değişim örüntülerini görünür kılmaktadır. İl genel meclisi seçimleri, yerel düzeyde siyasal temsilin yapısını yansıtan bir gösterge olarak ele alınmış; milletvekili seçimleri ise ulusal siyasal rekabetin ana eksenini oluşturduğu değerlendirilmiştir. Nicel verilere dayalı analiz, partilerin yerel ve ulusal düzeydeki oy oranları arasındaki farkların merkezileşme eğilimleriyle nasıl ilişkilendirilebileceğine odaklanmaktadır. Bulgular, seçmen davranışının düzeyler arası geçişkenliğine ve parti sisteminin bütüncül yapısına dair ampirik çıkarımlar sunmaktadır. Çalışma, Türkiye’de siyasal temsil ve merkez-yerel ilişkileri literatürüne karşılaştırmalı ve veri temelli bir katkı sağlamayı amaçlamıştır.

ABSTRACT

This study aims to examine how the relationship between local and national politics is constructed in Türkiye through provincial council and parliamentary elections. By comparing the performances of political parties that received high vote shares in different election years, the research makes visible patterns of continuity and change in vote distributions. Provincial council elections are considered as an indicator reflecting the structure of political representation at the local level, while parliamentary elections are evaluated as the main axis of national political competition. The analysis based on quantitative data focuses on how differences between parties' vote shares at the local and national levels can be associated with centralization tendencies. The findings offer empirical inferences regarding the inter-level fluidity of voter behavior and the holistic structure of the party system. The study aims to provide a comparative and data-driven contribution to the literature on political representation and central-local relations in Türkiye.

Atıf Önerisi:

Erdem, N. (2026). Yerel ve Ulusal Siyaset Arasındaki İlişki: Türkiye’de İl Genel Meclisi ve Milletvekili Seçimleri Üzerinden Merkezileşme Eğiliminin Değerlendirilmesi. *Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 7(1). 301-316. <https://doi.org/10.59113/niibfd.189181>



¹ Dr., Mersin Üniversitesi, erdemnaile1102@gmail.com, 0000-0003-3039-324X.

1. GİRİŞ

Yerel ve ulusal seçim sonuçları, siyasal temsilin farklı düzlemlerde nasıl biçimlendiğini ve siyasal iktidarın zaman içerisinde yerel veya ulusal, hangi yönlerde yoğunlaştığını incelemek açısından önemli göstergeler arasında kabul edilmektedir. Söz konusu göstergelerin biçimlenmesinde ise yasal düzenlemeler temel bir rol üstlenmektedir. Bu düzenlemelerin yaygın olarak genel seçimler veya belediye seçimleri üzerinden tartışıldığı, değerlendirmelerin yasama-yürütme erkiyle yerel düzeydeki belediye başkanları ekseninde gerçekleştirildiği söylenebilir. Oysa Türkiye örneğinde yerel siyasal alan, belediye seçimlerinin ötesinde, il genel meclisi seçimleri aracılığıyla da değerlendirilebilecek özgün bir temsil düzeyine sahiptir. 2972 Sayılı Kanun’a göre “Mahalli idareler seçimleri serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır”. Aslında il genel meclisi seçimlerine dair usul ve esaslar da bu kanunda düzenlenmiştir. Bununla birlikte, il genel meclisinin temel dayanağı 1982 Anayasası’nın 127. Maddesidir. Bu durum, yerel yönetimlere ilişkin düzenlemelerin yasal dayanağının güçlü yönünü ortaya koymaktadır.

İl genel meclisi seçimleri, yerel yönetim yapısı içinde parti temelli siyasal tercihlerin daha doğrudan gözlemlenmesine imkân tanımakta ve ulusal siyasal dengelerle kurduğu ilişki bakımından analitik bir değer taşımaktadır. Bu nedenle il genel meclisi seçimleri ve ulusal seçimleri kapsayan cumhurbaşkanlığı seçimleri ile milletvekili seçimlerini birlikte ele almak oldukça önemlidir. Bu çalışma, Türkiye’de il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçim sonuçlarını karşılaştırmalı bir çerçevede ele alarak, yerel ve ulusal siyaset arasındaki ilişkinin uzun dönemli seyrini incelemeyi amaçlamaktadır. Analiz, 1984–2024 yılları arasında gerçekleştirilen il genel meclisi seçimleri ile 1983–2023 dönemini kapsayan milletvekili genel seçim verilerine dayanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçim sonuçlarını karşılaştırmalı biçimde inceleyerek, yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin zaman içerisindeki dönüşümünü analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, siyasal sistemde belirli bir süreklilik göstermiş ve ilgili dönemlerde yüksek oy oranlarına ulaşmış temel partilere odaklanılmıştır. İl genel meclisi seçimleri değerlendirilirken, Anavatan Partisi (ANAP), Doğru Yol Partisi (DYP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Demokratik Sol Parti (DSP), Refah Partisi/Fazilet Partisi/Saadet Partisi (RP/FP/SP), Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Kürt siyasal hareketi oy oranları ölçüt alınmıştır. Bununla birlikte, milletvekili genel seçimleri değerlendirilirken; ANAP, CHP, AK Parti, MHP ve DSP temel analiz birimleri olarak ele alınmıştır. Düşük oy oranına sahip, kısa süreli, yeni kurulmuş ya da siyasal sistemde süreklilik göstermeyen partiler değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır.

Çalışma, il genel meclisi seçim sonuçları ile milletvekili genel seçim verilerini birlikte ele alarak gerçekleştirdiği analizlerde özgün tablolar kullanmıştır. Bu tablolar aracılığıyla, 1980’li ve 1990’lı yıllarda gözlenen parçalı temsil yapısı ile 2000’li yıllar sonrasında belirginleşen merkezî siyasal yoğunlaşma eğilimleri karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, yerel siyasal alanın il genel meclisi seçimleri üzerinden okunmasını merkeze almakta ve milletvekili genel seçimleriyle kurulan ilişki aracılığıyla Türkiye’de siyasal temsilin merkezileşme eğilimlerine ilişkin ampirik bir kaynak sunmayı amaçlamaktadır. Yerel düzeyde il genel meclisi ve ulusal düzeyde milletvekilliği seçim sonuçlarının birlikte analiz edilmesi, siyasal iktidarın mekânsal dağılımına ve yerel temsilin sınırlarına ilişkin daha gerçekçi bir değerlendirme yapılmasına imkân sağlamaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Siyasal Temsil, Parti Rekabeti ve Seçim Türleri Arasındaki İlişki

Siyasal temsil, partiler arası rekabet ve seçim süreçleri temsil kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, siyaset bilimi alanı söz konusuysa hem siyasal temsil hem temsil kavramlarını birlikte okumak gereklidir. Çünkü siyasal temsil, temsil kavramından türetilmiştir. Siyasal temsil, modern demokrasilerde yurttaşların siyasal tercih ve taleplerinin kurumsal karar alma süreçlerine aktarılmasını sağlayan temel mekanizma olarak ele alınmaktadır. Temsil, batı dillerinde ve Latince kullanıldığı anlamıyla, daha önce var olmayan bir şeyi ortaya çıkarmak ya da bir soyutlamanın bir somut nesne içinde vücut bulması anlamına gelmektedir (Kalaycıoğlu & Sarıbay, 1986: 313). Günümüzde yönetimler temsili demokrasi biçimleriyle ikame edilmektedir. Bu demokrasi türü, vatandaşların siyasi kararları seçilmiş temsilciler aracılığıyla verdiği bir yönetim biçimidir. Temsilciler, seçimlerle göreve gelir ve halkın çeşitli politika ve yasama konularındaki isteklerini dile getirme görevini üstlenir (Erdem, 2023). Bu çerçevede siyasal temsil anlayışı, tarihsel süreç içerisinde doğrudan demokrasi uygulamalarından temsili demokrasi modeline evrilmiş ve modern devlet yapılarının temel kurumsal ilkelerinden biri hâline gelmiştir.

Toplumsal yaşamdaki koşulların zaman içerisindeki değişimi, egemenliğin kaynağını halkta/ulusta gören demokratik yönetim anlayışının uygulanma süreçlerinde de değişiklikler olmasına neden olmuştur. Antik Yunan devletlerinde görülen doğrudan demokrasi modelinin temsili bir karaktere bürünmesiyle temsili demokrasi biçimi ortaya çıkmıştır ve bu pratik gereksinimlerin bir sonucudur (Gürbüz, 1987: 23). Temsili demokrasi veya temsili rejim olarak adlandırılan bu demokrasi anlayışında, egemenlik ulus tarafından seçilmiş temsilciler aracılığıyla kullanılmaktadır (Türe, 2005: 69). Temsili demokrasinin işlerlik kazanabilmesi ise seçim mekanizmaları ve siyasal partiler aracılığıyla mümkün hale gelmiştir. Günümüzde halk egemenliğinin en temel mekanizması seçimler olarak kabul görmektedir.

Seçimler aracılığıyla işleyen ve siyasal partiler üzerinden kurumsallaşan halk egemenliği modeli, temsili demokrasilerin işlemlerini sağlayan temel uygulamalar haline gelmiştir. Temsil ilişkisi, seçmen tercihleri ile siyasal aktörlerin performansı arasındaki bağın sürekliliği üzerinden anlam kazanmaktadır (Pitkin, 1967). Seçim sonuçları, bu ilişkinin somutlaştığı en temel göstergeler arasında yer almakta; farklı seçim türleri ise temsilin değişen boyutlarını görünür kılmaktadır.

Temsili demokrasilerde siyasal temsilin somutlaştığı temel araç seçimler olarak kabul görmektedir. Farklı seçim türlerinin, siyasal rekabetin niteliğini ve temsil ilişkilerinin kapsamını belirleyen başlıca mekanizmalar arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, seçim türleri, siyasal tercihlere göre belirlenen ve iktidar partisiyle muhalefet partileri arasında mücadele alanı haline gelmiş bir zemini tarif etmektedir. İktidar partileri, her zaman mecliste daha çok (gerektiğinde anayasayı tek başına değiştirmeye yetecek) sandalye ile temsil edileceği bir sayısal çoğunluğa sahip olabilecekleri bir sistem kurmak için çabalarlar. Muhalefet, yasama meclisinde iktidar partisinin oyunu azaltmayı, kendi oyunu arttırmayı sağlayacak formüllerin peşinde olur. Bununla birlikte, sistemdeki küçük partiler ise mecliste temsil edilmelerini sağlayacak bir sistemi arzularlar (Akyıldız, 2016: 131). İktidar ve muhalefet arasındaki bu çekişme kendisini hem yerel hem ulusal düzlemde göstermektedir ve hem iktidar hem muhalefet arzularına göre biçimlendirilmiş seçim sistemlerinin mevzuata uyarlanmasına büyük önem vermektedir.

1982 Anayasası'na göre Türkiye'de düzenlenen seçimler tek derecelidir ve iki farklı türde uygulanmaktadır. Bu seçimler, milletvekili, cumhurbaşkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği, muhtarlık ve il genel meclisi seçimleri şeklinde yerel ve ulusal olarak

sınıflandırılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimleri ulusal (genel); belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimleri yerel seçimler olarak gruplanmaktadır. Ulusal düzeyde yapılan milletvekili seçimleri, yasama organının oluşumunu belirlerken, yerel düzeyde gerçekleştirilen il genel meclisi seçimleri, siyasal partilerin ülke sathındaki örgütsel gücü ve seçmen tabanının mekânsal dağılımı hakkında fikir vermektedir.

Türkiye’de de belirgin biçimde varlık gösteren seçim türleri arasındaki bu fark, siyasal temsilin tek boyutlu biçimde değerlendirilmesinin yetersizliğini gözler önüne sermektedir. Modern toplumlarda temsil hem ulusal hem yerel düzlemde gerçekleştirilmektedir. Buna göre milletvekili genel seçimleri, siyasal iktidarın doğrudan kurulmasına aracılık eden bir süreç sunarken; il genel meclisi seçimleri, siyasal partilerin yerel düzeydeki karşılıklarını, ulusal siyasal rekabetle kurdukları ilişki çerçevesinde değerlendirme olanağı tanımaktadır.

Seçim türleri arasındaki farklılaşma, temsil ilişkilerinin yalnızca kurumsal düzeyde değerlendirilmesinin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, siyasal aktörlerin seçmenle kurduğu iletişim biçimlerinin de temsil ilişkisinde değişiklik olmasına neden olduğunu göstermektedir. Bu durum, ulusal ve yerel seçimlerde kampanya stratejileri ile siyasal aktörlerin görünürlüğünü farklılaştırmaktadır. Böylece, hem ulusal hem yerel seçim aktörleri temsil ilişkilerini inşa edecek yeni iletişim modellerine yönelmektedir. Bu farklılaşma, seçim süreçlerinde kullanılan siyasal iletişim stratejilerinin de seçim türlerine göre değişmesine neden olmaktadır.

Günümüzde politik iletişim uygulamaları liderler, siyasal partiler ve adaylar tarafından gerçekleştirilmektedir (Tos, 2025). Milletvekili seçimlerinde siyasal partiler öne çıkarken, yerel seçim süreçlerinde belediye başkan adaylarının öne çıktığı görülmektedir. Eğitim, cinsiyet, yaşam tarzı gibi kişisel özelliklerine vurgu yapılan adaylar, örgütsel bir görünümün ötesinde kişisel bir profil oluşturmaktadır. Öte yandan, il genel meclisleri, belediye başkanlıklarından farklı olarak kişisel aday profillerinden çok parti aidiyetlerinin belirleyici olduğu bir yerel temsil alanı üretmektedir (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2007). Bu özellik, il genel meclisi seçimlerini yerel siyasetin parti sistemiyle kurduğu ilişkinin analiz edilmesi bakımından önemli bir veri kaynağı hâline getirmektedir.

Parti sistemleri, seçim rekabetinin yapısını ve siyasal alanın sınırlarını belirleyen kurumsal düzenekler olarak tanımlanmaktadır (Sartori, 1976). Parti sayısı, partiler arası rekabet düzeyi ve ideolojik konumlanmalar, temsilin biçimini doğrudan etkilemektedir. Türkiye’de çok partili siyasal hayatın gelişimi, ulusal ve yerel düzeyde farklı dinamiklerin eşzamanlı biçimde işlemesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda seçim sonuçlarının uzun dönemli karşılaştırmalı analizi, siyasal sistemde süreklilik gösteren aktörlerin konumlarını ve temsil ilişkilerindeki dönüşümü anlamak açısından oldukça önemlidir. Siyasi partiler ise siyasal sistemin temel aktörlerinden biri ve temsil ilişkilerini biçimlendiren dinamiklerden olmaları nedeniyle seçim süreçlerinin tamamıyla doğrudan ilişkili temel aktörlerden biridir. Bu nedenle il genel meclisi ve milletvekili seçim sonuçları, yerel ve ulusal güç alanının birbiriyle olan ilişkisini siyasal partiler üzerinden değerlendirmeyi önemli hale getirmektedir.

İl genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasında kurulan karşılaştırmalı çerçeve, parti sisteminin merkezileşme eğilimlerini anlamak açısından işlevsel bir analitik alan sunmaktadır. Yerel düzeyde elde edilen oy oranlarının ulusal düzeydeki performanslarla örtüşme derecesi, siyasal rekabetin hangi ölçekte yoğunlaştığı hakkında fikir vermektedir. Bu yaklaşım, yerel siyasetin ulusal siyasal dengelerden ne ölçüde etkilendiğini betimsel bir düzlemde incelemeye olanak sağlamaktadır. Bu nedenle il genel meclisi seçimleri, yerel siyasal alanın niteliğini ve ulusal siyasal rekabetle kurduğu ilişkiyi incelemek açısından özel bir analitik önem taşımaktadır.

2.2.İl Genel Meclisi Seçimleri ve Yerel Siyasal Alanın Niteliği

İl genel meclisi seçimleri, Türkiye’de yerel yönetim sisteminin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. İl genel meclisi, il özel idaresinin karar organı olarak stratejik plan ve çalışma programları, il özel idaresi bütçesi ve faaliyetlerinin karara bağlanması gibi görev ve yetkileri 5302 sayılı kanun uyarınca yerine getirir. Bu kurumsal yapı, yalnızca yerel siyasetin idari boyutuyla sınırlı bir alan sunmamakta; aynı zamanda siyasal partilerin yerel düzeydeki temsil kapasitelerini de ortaya koymaktadır. İl genel meclisi seçimleri, partilerin taşra örgütlenmelerinin etkinliğini, seçmenle kurdukları süreklilik ilişkisini ve ulusal siyasal söylemin yerel düzeydeki karşılığını gözlemlene imkânı vermektedir. Bununla birlikte, il genel meclislerinin oluşturulması yerel seçim modellerini de çeşitlendirmekte, belediye başkanlığı veya belediye meclisiyle sınırlı kalınmasını önlemektedir. Bu durum farklı temsil ve rekabet düzeylerini ortaya çıkarmaktadır.

Yerel seçimler kendi içinde farklı temsil ve rekabet dinamikleri üretme potansiyeline sahiptir. Bu seçimler, genel seçimlerden farklı olarak yerel yönetimlerin şekillendirildiği ve yerel sorunların ön plana çıktığı seçimlerdir (Tos, 2025). Yerel siyasal alanın çoğu zaman belediye başkanlığı seçimleri üzerinden tartışıldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, yerel siyaset dendiğinde il genel meclisi seçimleri genellikle ikinci planda kalmaktadır. Oysa il genel meclisi seçimleri, parti merkezleri ile yerel örgütler arasındaki ilişkiyi daha doğrudan yansıtan yerel seçilmiş organlar olma özelliğindedir.

Belediye başkanlığı yarışlarında kişisel aday profilleri ve yerel düzeyde kurulan bireysel ilişkiler belirleyici olabilmektedir. Adayların eğitim düzeyleri, geçmiş yaşantıları ve kişisel zevkleri seçim süreçlerinde kampanya konusu haline gelebilmektedir. Üstelik politik reklamlar bu özelliklerin öne çıkarıldığı araçlar haline gelebilmektedir ve genellikle yerel halkın doğrudan ilgisini çeken konulara odaklanan kampanyalar, yerel dinamiklere göre biçimlendirilir (Tos, 2025). Öte yandan il genel meclisi seçimlerinde ise parti kimliği ve ulusal siyasal konumlanmalar daha görünür hâle gelmektedir. Bu durum, il genel meclisi seçimlerini yerel–ulusal siyaset ilişkisini incelemek açısından özgün bir konuma taşımaktadır. Bu noktada, Türkiye’deki il genel meclisinin tarihsel süreçteki seyri oldukça anlamlıdır ve incelemeye değer görünmektedir.

Türkiye’deki il genel meclisi seçim sonuçları, zaman esaslı bir sistemle ele alındığında, siyasal rekabetin yapısında meydana gelen değişimler hakkında fikir vermektedir. 1980’li ve 1990’lı yıllarda yerel siyasal alan, parçalı bir temsil yapısı sergilemekte; merkez sağ ve merkez sol partiler arasında görece dengeli bir dağılım gözlemlenmektedir. Bu dönemde yerel seçim sonuçları, ulusal düzeydeki siyasal güç ilişkileriyle sınırlı bir örtüşme göstermektedir. 2000’li yıllarla birlikte ise il genel meclisi seçimlerinde belirli partilerin yüksek oy oranlarına ulaşması, siyasal rekabetin merkezî eksen etrafında yoğunlaştığı anlamına gelmektedir. Söz konusu dönüşüm, il genel meclisi seçimlerinin siyasal sistem içindeki konumunu yeniden değerlendirmeyi önemli ve gerekli hale getirmiştir. Bu süreçte yerel siyasal alan, ulusal siyasal rekabetin mekânsal uzantısı hâline gelmiştir. Ayrıca parti sisteminin merkezî özellikleri yerel düzeyde daha belirgin biçimde görünür olmaya başlamıştır. Bu bağlamda il genel meclisi seçimleri, yerel siyasetin özerk bir temsil alanı üretme kapasitesini sorgulamak için analitik bir zemin sunmaktadır.

2.3.Merkezîleşme Eğilimleri ve Yerel–Ulusal Siyasal İlişkiler

Merkezîleşme, siyasal karar alma süreçlerinin belirli aktörler ve kurumlar etrafında yoğunlaşmasını ifade eden bir kavram olarak ele alınmaktadır (Cesuroğlu, 2023). Bu kavram, idari yetki dağılımının ötesinde, siyasal rekabetin ve temsil ilişkilerinin hangi ölçekte şekillendiğini anlamak açısından önem taşımaktadır. Siyasal merkezîleşme, ulusal düzeyde

kurulan iktidar ilişkilerinin yerel siyasal alan üzerinde belirleyici hâle gelmesiyle somutlaşmaktadır. Bu nedenle yerel seçim sonuçları, bu sürecin somut göstergeleri arasında değerlendirilebilir. Bu anlamda Türkiye’deki belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisi seçim süreçleri merkezileşme eğiliminin somut örneklerini hafızasında taşımaktadır.

Türkiye’de merkezîleşme eğilimleri, siyasal sistemde yaşanan yapısal dönüşümlerle birlikte ele alınabilir. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze sistemde meydana gelen tek parti, çok parti, iki baskın parti yapıları merkezileşme eğilimlerinde çeşitli farklılaşmalar görülmesine neden olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında iç siyasete ilişkin tutum ve aktörler, dünyada meydana gelen gelişmeler, ekonomik nedenler ve daha birçok dinamik etkili olmuştur. Bununla birlikte merkez ile yerel arasındaki gerilim her dönem siyasi partilerin merkezileşme çabalarında kendisini göstermiştir.

Yerel–ulusal siyasal ilişkinin dönüşümünde kurumsal düzenlemeler de belirleyici rol oynamıştır. Bu kapsamda Türkiye’de yerel yönetim yapısını doğrudan etkileyen en önemli düzenlemelerden biri, 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun olmuştur. Bu düzenleme ile büyükşehir belediyesi sayısı artırılmış, büyükşehir statüsüne sahip illerde il özel idareleri kaldırılmış ve buna bağlı olarak il genel meclisleri bu illerde ortadan kaldırılmıştır. Söz konusu değişiklik, il genel meclisi seçimlerinin coğrafi kapsamını daraltmış ve bu seçimlerin temsil gücünde önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Reform sonrasında il genel meclisi seçimleri, büyükşehir olmayan illerle sınırlı hâle gelmiş; bu durum yerel siyasal rekabetin ölçülmesinde kullanılan verinin yapısal niteliğini değiştirmiştir. Bu çerçevede il genel meclisi seçim sonuçları üzerinden yapılan karşılaştırmaların, 2012 öncesi ve sonrası dönemler dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde seçim verilerinde gözlenen değişimlerin, siyasal eğilimlerden mi yoksa kurumsal yeniden yapılanmadan mı kaynaklandığını ayırt etmek güçleşmektedir.

Bununla birlikte, merkezîleşme–yerelleşme tartışmaları, Türkiye’de siyasal temsilin geleceğine ilişkin önemli soruları gündeme getirmektedir. Yerel seçimlerin ulusal siyasal rekabetle yüksek düzeyde örtüşmesi, yerel yönetimlerin siyasal özerkliği ve temsil kapasitesi üzerine yeniden düşünmeyi gerekli kılmaktadır. İl genel meclisi ve milletvekili seçimlerinin karşılaştırmalı analizi, bu tartışmaya ampirik bir katkı sunmakta; siyasal sistemin mekânsal işleyişini görünür kılmaktadır.

Bu kuramsal tartışmalar, il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasındaki ilişkinin ampirik düzeyde incelenmesini gerekli kılmaktadır. Siyasal temsil, parti sistemi ve merkezileşme ekseninde ele alınan kavramsal çerçeve, seçim türleri arasında gözlemlenen oy dağılımlarının zaman içerisindeki seyrinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu doğrultuda çalışma, belirlenen yıllar arasında yapılan il genel meclisi ve milletvekili genel seçimlerinde siyasal partilerin elde ettikleri oy oranlarını esas alarak, yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkiyi nicel veriler üzerinden incelemektedir. Analizler, seçim sonuçları arasındaki benzerlik ve farklılıkların düzeyini ortaya koymayı, bu ilişkinin zaman içerisinde nasıl bir yönelim izlediğini göstermeyi amaçlamaktadır. İzleyen bölümde sunulan bulgular, kuramsal çerçevede tartışılan temsil ilişkileri ve merkezileşme eğilimleri ışığında değerlendirilmek üzere, karşılaştırmalı tablolar ve istatistiksel göstergeler aracılığıyla ele alınmaktadır.

3. YÖNTEM

Türkiye’de temsil, yerel ve ulusal olmak üzere iki ana düzeyde görülmektedir. Milletvekili ve cumhurbaşkanlığı seçimleri ulusal düzeyi; belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisi seçimleri ise yerel düzeyi temsil etmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de yerel ve ulusal seçim sonuçları arasındaki ilişkiyi merkezileşme–yerelleşme gerilimi bağlamında inceleyen

nicel ve betimsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada, siyasal temsilin zaman içerisindeki dönüşümünü ortaya koymak amacıyla il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Analiz, seçim sonuçlarının uzun dönemli eğilimlerini görünür kılmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın evrenini Türkiye’de 1984–2024 yılları arasında gerçekleştirilen yerel seçimler ile 1983–2023 yılları arasında yapılan ulusal seçimler oluşturmaktadır. Yerel seçimler bağlamında il genel meclis seçim sonuçları, genel seçimler bağlamında ise milletvekili genel seçim sonuçları, partilerin aldığı oy oranlar dikkate alınarak incelenmiştir. İl genel meclisi verilerinin tercih edilmesi, yerel siyasal tercihler ile merkezi siyasal yapı arasındaki ilişkiyi daha doğrudan yansıtmaya gerekçesine dayanmaktadır.

Veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan resmî seçim istatistiklerinden ve Yüksek Seçim Kurulu’nun (YSK) kesin seçim sonuçlarına dair resmi internet sayfasında yaptığı açıklamalarından derlenmiştir. Çalışmada, siyasal sistemde süreklilik ve belirleyicilik göstermiş partilere odaklanılmış; düşük oy oranına sahip, kısa süreli ya da sistemsel etkisi sınırlı partiler analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmada böyle bir yol izlenmesinin temel nedeni, uzun dönemli siyasal eğilimlerin daha net biçimde izlenebilmesini sağlamaktır.

Analiz sürecinde seçim verileri dönemler hâlinde sınıflandırılmış ve her dönem, siyasal sistemde yaşanan kurumsal ve yönetsel dönüşümler dikkate alınarak yorumlanmıştır. Dönemlendirme sürecinde, askeri darbe sonrası demokratikleşme süreci, tek parti iktidarının tesis edilmesi, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ve Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi’ne geçiş gibi kritik kırılma noktaları temel alınmıştır. Bu bağlamda, genel seçimler ile il genel meclisi seçimleri arasındaki oy ve temsil ilişkileri, her bir dönemin siyasal bağlamı dikkate alınarak karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Yerel–Merkez İlişkilerinin Siyasal Dönemlere Göre Sınıflandırılması

Dönem Aralığı	Dönem Adı	Açıklama	Beklenti
1983–2002	Darbe Sonrası Yeniden Demokratikleşme ve Parçalı Merkez	12 Eylül askeri darbesi sonrasında demokratik siyasal hayatın yeniden inşa edildiği, parti sisteminin parçalı bir yapı sergilediği ve yerel siyasetin görece özerk hareket alanına sahip olduğu dönemdir.	Yerel seçim sonuçlarında merkezî siyasal tercihlerden sapmaların yüksek olması; yerel dinamiklerin belirleyiciliğinin artması.
2002–2007	AKP’nin İktidara Gelişi ve Merkezileşmenin Başlangıcı	2001 ekonomik krizi sonrası siyasal sistemin yeniden yapılandığı, tek parti iktidarının tesis edildiği ve merkezî yürütmenin güç kazanmaya başladığı dönemdir.	Yerel seçim sonuçlarının ulusal siyasal tercihlerle daha uyumlu hâle gelmesi; merkez–yerel farkının azalması.
2007–2015	Halk Tarafından Seçilen Cumhurbaşkanlığı Dönemi ve 6360 Sayılı Kanun’da gerçekleştirilen değişiklikle il genel meclisi sayısının azaltılması.	Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesinin kabul edilmesiyle birlikte yürütme erkinin doğrudan demokratik meşruiyet kazandığı ve lider merkezli siyasetin güçlendiği dönemdir. Ayrıca il genel meclisi sayısının kanunda azaltıldığı dönemdir.	Merkezî siyasal aktörlerin yerel düzeyde baskınlığının artması; yerel temsilin ulusal siyasetle daha güçlü biçimde eklemlenmesi.
2015–2018	Cumhurbaşkanlığı Sistemine Geçiş Süreci	Halk tarafından seçilen ilk cumhurbaşkanının görev yaptığı ve parlamenter	Yerel yönetimlerin siyasal manevra alanının daralması; merkezî siyasal

		sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişin fiilen başladığı geçiş dönemidir.	tercihlerle yerel sonuçlar arasındaki uyumun artması.
2018–2024	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Yoğun Merkezileşme ile ittifaklar dönemi	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin resmen yürürlüğe girdiği, yürütme yetkisinin tek elde toplandığı ve merkezi siyasal karar alma mekanizmalarının güçlendiği dönemdir.	Yerel seçim sonuçlarının büyük ölçüde ulusal siyasal dengeler tarafından belirlenmesi; merkez– yerel ayrışmasının sınırlanması. Bunda siyasi partilerin ittifaklar kurmasının etkili oluşu.

Çalışma kapsamında il genel meclisi ve milletvekilliği seçim sonuçları bulgular bölümünde tablolar hâlinde sunulmuş; ardından oy oranları arasındaki benzerlik ve farklılıklar betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, ulusal düzeyde güçlü olan siyasal aktörlerin yerel düzeydeki karşılıkları incelenmiş ve merkezî siyasal gücün yerel alana yansıma biçimleri analiz edilmiştir.

Çalışmada istatistiksel çıkarım yöntemlerinden ziyade karşılaştırmalı ve tarihsel betimleme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tercih, seçim sonuçlarının bağlamsal ve siyasal anlamını öne çıkarmayı hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, Türkiye’de yerel siyasal alanın zaman içerisinde ulusal siyasetle kurduğu ilişkinin yönünü ve yoğunluğunu ortaya koyacak biçimde yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, Türkiye’de il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimlerinde ortaya çıkan oy dağılımları karşılaştırmalı bir çerçevede ele alınmaktadır. Analiz, yerel ve ulusal siyasal alanlar arasında kurulan ilişkinin zaman içerisindeki yönelimini ortaya koymayı amaçlamakta; siyasal temsilin mekânsal dağılımına ilişkin yapısal değişimleri görünür kılmaktadır. Bulgular, uzun dönemli seçim verileri esas alınarak hazırlanmış tablolar üzerinden değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, siyasal partilerin yerel ve ulusal düzeydeki performanslarının dönemsel süreklilikler ve kırılmalar çerçevesinde yorumlanmasına imkân tanımaktadır. İl genel meclisi seçimleri, parti temelli oy davranışının yerel düzeydeki yansımalarını göstermesi bakımından analizde ilk aşamayı oluşturmakta; milletvekili genel seçim sonuçları ise bu bulgularla ilişkilendirilerek merkezî siyasal gücün yerel alana nasıl taşındığını ortaya koymaktadır.

4.1.Yerel ve Ulusal Seçimlerde Oy Dağılımının Zaman İçindeki Dönüşümü

İl genel meclisi seçim sonuçları, Türkiye’de yerel siyasal alanın zaman içerisindeki dönüşümünü ve siyasal partilerin ülke genelindeki örgütsel gücünü değerlendirmek açısından önemli göstergeler sunmaktadır. Bu kapsamda hazırlanan **Tablo 2**, 1984–2024 yılları arasında gerçekleştirilen il genel meclisi seçimlerinde siyasal partilerin elde ettikleri oy oranlarını göstermektedir.

Tablo 2. Türkiye’de İl Genel Meclisi Seçim Sonuçları: 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Dönem (1984–2024)

Yıl	ANAP (1983– 2009)	ANAP (2011– 2009)	DYP	CHP	DSP	RP/YRP/FP/SP	AK Parti	MHP	HADEP/DTP/BDP/HDP/DEM
1984	41,5	–	13,3	–	–	4,4	–	–	–
1989	21,8	–	25,1	–	9,0	9,8	–	–	–
1994	21,0	–	21,4	4,6	8,8	19,1	–	8,0	–

Yıl	ANAP (1983- 2009)	ANAP (2011- 2009)	DYP	CHP	DSP	RP/YRP/FP/SP	AK Parti	MHP	HADEP/DTP/BDP/HDP/DEM
1999	15,1	–	13,2	11,1	18,7	16,5	–	17,2	3,5
2004	2,5	–	10,0	18,2	2,1	4,0	41,7	10,5	–
2009	0,8	–	–	23,1	2,9	5,2	38,4	16,0	5,7
2014	–	–	–	16,8	0,3	3,3	45,4	20,6	8,0
2019	–	–	–	17,5	0,2	2,5	41,6	18,8	7,9
2024	–	0,05	–	34,48	0,12	8,2	32,5	6,5	5,7

Not 1: “–” işareti, ilgili partinin o seçimde siyasal sistemde yer almamasını veya seçimlere katılmamasını ifade etmektedir.

Not 2: 1984–2019 il genel meclisi seçim sonuçlarına TÜİK istatistiklerinden, 2023 il genel meclisi seçim sonuçlarına YSK kesin sonuç ilanından ulaşılmıştır.

Not 3: 2012 tarihli 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde il özel idareleri kaldırılmış, buna bağlı olarak bu illerde il genel meclisi seçimleri yapılmamıştır. Bu nedenle 2014 sonrası veriler, tüm Türkiye’yi kapsayan bir dağılımı yansıtmamakta, yalnızca büyükşehir statüsü dışında kalan illerle sınırlı bir temsil sunmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde, 1980’li ve 1990’lı yıllarda yerel siyasal alanın yüksek düzeyde parçalı bir yapı sergilediği, siyasal partilerin çeşitliliğinin fazla olduğu söylenebilir. Bu dönemde ANAP ve DYP gibi merkez sağ partiler ile DSP, RP çizgisindeki partiler ve CHP arasında görece dengeli bir oy dağılımı ortaya çıkmıştır. İl genel meclisi seçim sonuçları, bu yıllarda yerel düzeyde seçmen tercihlerinin daha değişken bir seyir izlediğini ve ulusal siyasal dengelerin yerel alanda birebir karşılık bulmadığını göstermektedir.

Tablo 2’nin sunduğu veriler, 1999 yılı itibarıyla yerel siyasal alanda belirgin bir çeşitlenmenin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu dönemde DSP ve MHP’nin il genel meclisi seçimlerinde yüksek oy oranlarına ulaşması, siyasal rekabetin merkezî bir eksen etrafında toplanmadığı yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Yerel düzeydeki bu dağınık yapı, siyasal temsilin farklı toplumsal ve ideolojik kanallar üzerinden şekillendiğine işaret etmektedir. Bu tablo, yerel siyasal alanın ulusal düzeyde kurulan koalisyon yapılarına paralel biçimde hareket ettiğini ve seçmen davranışının dönemsel siyasal konjonktürden etkilendiğini ortaya koymaktadır.

2004 yılıyla birlikte il genel meclisi seçimlerinde belirgin bir dönüşüm gözlemlenmiştir. **Tablo 2’de** yer alan veriler, AK Parti’nin bu tarihten itibaren yerel düzeyde yüksek oy oranlarına ulaştığını ve yerel siyasal alanın baskın aktörü hâline geldiğini göstermektedir. Bu gelişme, ulusal düzeyde kurulan tek parti iktidarının yerel alandaki karşılığının güçlendiğine işaret etmektedir. 2009, 2014 ve 2019 seçimlerinde benzer bir eğilimin sürmesi, il genel meclisi seçimlerinde siyasal rekabetin daha sınırlı sayıda parti etrafında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. CHP ve MHP’nin oy oranları, bu dönemde görece istikrarlı bir seyir izlerken, diğer partilerin yerel düzeydeki etkisi sınırlı kaldığı anlaşılmıştır. Bu tablonun şekillenmesinde dönemin siyasal dinamiklerinin yanı sıra kurumsal ve hukuki düzenlemelerin de etkili olduğu değerlendirilmiştir.

2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile Türkiye’de yerel yönetim yapısında kapsamlı bir idari yeniden yapılanma süreci başlatılmıştır. Bu düzenleme kapsamında büyükşehir belediyesi bulunan illerde il özel idareleri kaldırılmış ve bu illerde il genel meclisi seçimleri uygulamadan çıkarılmıştır. Söz konusu değişiklik, il genel meclisi seçimlerinin kapsamını daraltarak bu seçimlerin ülke genelindeki temsil kapasitesini sınırlayan bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede 2014 ve sonrasına ait il genel meclisi verilerinin, önceki dönemlerle doğrudan karşılaştırılabilir bir bütünlük sunmadığı görülmektedir. Verilerin daha dar bir coğrafi ve idari alanı yansıtması, zaman serisi içerisinde gözlemlenen değişimlerin yorumlanmasında

dikkatli olunmasını gerekli kılmıştır. Bu durum, gözlenen dönüşümlerin seçmen davranışına indirgenemeyeceğini; kurumsal yapıdaki değişimlerin de sonuçlar üzerinde belirleyici bir etkide bulunduğunu göstermektedir.

2024 il genel meclisi seçim sonuçları, yerel siyasal alanda yeni bir denge arayışının ortaya çıktığına işaret etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi’nin oy oranlarında gözlenen artış, yerel düzeyde siyasal rekabetin yeniden şekillendiğini düşündürmektedir. Buna karşılık Adalet ve Kalkınma Partisi’nin yüksek oy oranını belirli bir düzeyde koruması, merkezî siyasal gücün yerel alandaki etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Milliyetçi Hareket Partisi ile Kürt siyasal hareketi kapsamında değerlendirilen partilerin oy oranları ise yerel siyasal alanın sınırlı bir çeşitlilik üretmeye devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte 2024 verilerinin yorumlanmasında, il genel meclisi seçimlerinin büyükşehir statüsündeki illeri kapsamaması nedeniyle ortaya çıkan temsil daralmasının dikkate alınması gerekmektedir. Bu çerçevede elde edilen görünüm, il genel meclisi seçimlerinin zaman içerisinde ulusal siyasal dengelerle daha uyumlu bir yapı kazandığı yönündeki değerlendirmeyi desteklemekle birlikte, bu uyumun kurumsal düzenlemelerle ilişkili bir boyut taşıdığına da işaret etmektedir.

İl genel meclisi seçimlerine ilişkin bu bulgular, milletvekili genel seçim sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı bir hal almaktadır. Bu nedenle analiz, ulusal düzeyde gerçekleştirilen milletvekili genel seçimlerine ilişkin verilerle sürdürülmüştür. Bu bağlamda hazırlanan **Tablo 3**, 1983–2023 yılları arasında gerçekleştirilen milletvekili genel seçimlerinde siyasal partilerin elde ettikleri oy oranlarını göstermektedir.

Tablo 3. Türkiye’de Milletvekili Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Oranları (1983–2018)

Seçim Yılı	ANAP	CHP	AK Parti	MHP	DSP	HDP/Yeşil Sol
1983	45,1	–	–	–	–	–
1987	36,3	–	–	–	8,5	–
1991	24,0	–	–	–	10,7	–
1995	19,7	10,7	–	8,2	14,6	–
1999	13,2	8,7	–	18,0	22,2	–
2002	5,1	19,4	34,3	8,4	1,2	–
2007	–	20,9	46,6	14,3	–	–
2011	–	26,0	49,8	13,0	–	–
2015	–	25,0	40,9	16,3	–	13,2
2018	–	22,6	42,6	11,1	–	11,7
2023	–	25,3	35,6	10,0	–	8,8

Not 1: “–” işareti, ilgili partinin o seçimde siyasal sistemde yer almamasını veya seçimlere katılmamasını ifade etmektedir.

Not 2: 1983–2018 milletvekili genel seçim sonuçlarına TÜİK istatistiklerinden, 2023 milletvekili genel seçim sonuçlarına YSK kesinleşmiş seçim sonuçları ilanından ulaşılmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, 1980’li yıllarda ANAP’ın merkezî bir siyasal aktör olarak öne çıktığı ve parlamenter temsilde belirleyici bir rol üstlendiği söylenebilir. 1990’lı yıllarla birlikte CHP, DSP ve MHP’nin parlamentodaki ağırlığının artması, ulusal siyasal alanın parçalı bir yapıya yöneldiği yönünde bir izlenim oluşturmıştır. Bu dönemde milletvekili genel seçim sonuçları, koalisyon hükümetlerinin ve çok aktörlü siyasal rekabetin belirleyici olduğu bir temsili yapı ortaya koyması nedeniyle tablo 3 verileri oldukça anlamlıdır.

2002 genel seçimleri, milletvekili seçimleri bakımından önemli bir kırılma noktası oluşturmaktadır. AK Parti’nin tek başına iktidara gelmesi, parlamenter temsilde yoğunlaşmanın

artmasına yol açmış görünmektedir. **Tablo 3**'te yer alan veriler, 2007 ve 2011 seçimlerinde bu yoğunlaşmanın sürdüğünü ve merkezî siyasal gücün AK Parti'nin artan oy oranlarında kurumsal bir süreklilik kazandığını sayısal verilerle göstermektedir. 2015 sonrası dönemde ise siyasal rekabetin AK Parti ve CHP üzerinden iki ana blok etrafında şekillendiği ve milletvekili genel seçimlerinin yüksek düzeyde kutuplaşmış bir yapı sergilediği söylenebilir. 2023 seçim sonuçları, bu yapının büyük ölçüde korunduğu yönünde veriler ortaya koymaktadır.

İl genel meclisi ve milletvekili genel seçimlerine ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin zaman içerisinde daha uyumlu bir görünüm sergilediği yönünde bir değerlendirme yapılmıştır. Bununla birlikte bu eğilimin ortaya çıkışında, seçmen davranışındaki değişimlerin yanı sıra kurumsal düzenlemelerin etkisinin de dikkate alınması gerekmektedir. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun sonrasında il genel meclisi seçimlerinin kapsamının daralması, yerel ve ulusal seçim sonuçlarının karşılaştırılmasında yapısal bir sınırlılık ortaya çıkarmıştır. Bu durum, iki seçim türü arasındaki oy oranı farklarının yorumlanmasında daha temkinli bir yaklaşımı gerekli kılmıştır. Bu çerçevede, izleyen bölümde il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasında ortaya çıkan oy farkları, söz konusu kurumsal dönüşümün etkisi göz önünde bulundurularak karşılaştırmalı biçimde ele alınmıştır.

4.2.Yerel ve Ulusal Seçimler Arasında Oy Farkı Analizi

Bu bölümde, il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasında siyasal partilerin elde ettikleri oy oranları karşılaştırılmış ve yerel–ulusal oy farklarının zaman içerisindeki seyri incelenmiştir. Amaç, yerel siyasal alanın ulusal siyasal rekabetten ne ölçüde etkilendiğini ve bu ilişkinin dönemler boyunca nasıl bir yönelim izlediğini ortaya koymaktır. Bu analiz, siyasal sistemde süreklilik göstermiş partilerin verileri üzerinden yürütülmüş; son dönemde kurulan siyasal partiler, belirli bir oy oranına ulaşmış olsalar dahi karşılaştırmalı bütünlüğü korumak amacıyla değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Tablo 2'de ve Tablo 3'te yer alan siyasal partilerin yıllara göre seçimlerde aldıkları oy oranlarına bakıldığında, 1980'li ve 1990'lı yıllarda yerel ve ulusal seçimler arasında belirgin oy farkları olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemde il genel meclisi seçim sonuçları, milletvekili genel seçimlerinden daha farklı bir dağılım sergilemiş; yerel düzeyde seçmen davranışının daha esnek bir yapı sunduğu anlaşılmıştır. ANAP, DYP, DSP ve RP çizgisindeki partilerin yerel ve ulusal düzeyde farklı oy oranlarına ulaşması, yerel siyasal alanın görece bağımsız bir temsil üretme kapasitesine sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu görünüm, siyasal rekabetin merkezî bir eksen etrafında yoğunlaşmadığı bir yapıya işaret etmektedir.

2004 sonrasında yerel–ulusal oy farkında belirgin bir daralma yaşandığı verilerde görülmektedir. AK Parti'nin hem il genel meclisi hem milletvekili genel seçimlerinde yüksek oy oranlarına ulaşması, ulusal düzeyde kurulan siyasal gücün yerel alana güçlü biçimde yansıdığı yönünde bir değerlendirme yapılmasına imkân tanımaktadır. Bu tarihten itibaren yerel seçim sonuçlarının ulusal siyasal dengelerle daha uyumlu bir görünüm kazandığı görülmektedir. CHP ve MHP'nin oy oranları da benzer bir paralellik sergilemiş; yerel ve ulusal düzeydeki performanslar arasında sınırlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun sonrasında il genel meclisi seçimlerinin kapsamının daraldığı ve büyükşehir belediyesi bulunan illerde bu seçimlerin uygulanmadığı dikkate alınmalıdır. Bu düzenleme, 2014 ve sonrasına ait verilerin önceki dönemlerle doğrudan karşılaştırılmasını sınırlayan yapısal bir değişim yaratmıştır. Bu nedenle

söz konusu dönemden itibaren gözlemlenen yerel–ulusal uyumun, seçmen davranışındaki değişimlerin yanı sıra kurumsal dönüşümün etkisini de içerdği değerlendirilmelidir.

2014 ve 2019 il genel meclisi seçimleri, yerel ve ulusal seçim sonuçları arasındaki yakınlaşmanın devam ettiğini göstermektedir. Yerel düzeyde ortaya çıkan oy dağılımlarının milletvekili genel seçim sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmesi, yerel siyasal alanın bağımsız bir rekabet düzlemi üretme kapasitesinin zayıfladığı yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Yerel seçimlerin, ulusal siyasal güç ilişkilerinin yeniden üretildiği bir temsil alanına dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Her iki seçim türüne ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, yerel ve ulusal seçimler arasındaki oy farkının zaman içerisinde azalma eğilimi gösterdiği ve siyasal rekabetin daha merkezî bir yapı etrafında yoğunlaştığı söylenebilir. Bununla birlikte bu eğilimin yorumlanmasında kurumsal düzenlemelerin etkisinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. İl genel meclisi seçimlerinin ulusal siyasal dengelerle yüksek düzeyde örtüştüğüne ilişkin görünüm, yerel siyasetin özerkliği üzerine yürütülen tartışmaları daha görünür hâle getirmektedir. Elde edilen bulgular, Türkiye’de siyasal temsilin mekânsal dağılımında merkezileşme eğiliminin zaman içerisinde güç kazandığını ve yerel siyasal alanın ulusal siyasal yapıyla daha yakın bir ilişki içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

Dünyada temsille verilen egemenlik yetkisinin yerel ağırlığının mı, merkez ağırlığının mı baskın olacağı konusu yoğun biçimde tartışılmaktadır. Bu konuda gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler ve çalışmalar konuyu yerelleşme veya merkezileşme üzerinden ele almaktadır. Bu tartışmalar Türkiye’deki merkezi ve yerel dinamikleri de önemli bir tartışma konusu haline getirmiştir. Bu konuda en fazla öne çıkan süreç ise seçim süreçleri ve seçim mekanizmalarıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Türkiye’de il genel meclisi seçimleri ve milletvekili genel seçimleri arasındaki oy dağılımı ilişkilerinin tarihsel süreç içerisinde belirgin bir dönüşüm sergilediğini ortaya koymuştur. Yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin durağan bir yapı arz etmediği, aksine siyasal sistemde meydana gelen kurumsal ve yönetsel değişimlerle birlikte yeniden biçimlendiği anlaşılmıştır. İl genel meclisi seçimleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar, yerel siyasal temsilin bazı dönemlerde ulusal siyasal tercihlerden görece ayrışabildiğini, bazı dönemlerde ise merkezî siyasal iktidarın etkisinin daha görünür hâle geldiğini göstermiştir. Bu görünüm, yerel demokrasinin işleyişinin dönemsel bağlamlar dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’nin merkezileşme eğilimi aşağıdaki süreçlerde incelenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen 1980’li ve 1990’lı yıllara ilişkin bulgular, yerel siyasal alanın daha parçalı ve değişken bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Bu dönemde il genel meclisi seçim sonuçlarının milletvekili genel seçimleriyle tam bir örtüşme göstermemesi, yerel düzeyde siyasal tercihlerin daha esnek biçimde şekillenebildiğini düşündürmüştür. Alanyazında bu döneme ilişkin değerlendirmeler, seçmen davranışının yerel ölçekte aday profilleri, bölgesel sorun algıları ve örgütlenme kapasitesi gibi dinamikler üzerinden biçimlenmiş olabileceğini ileri sürmektedir (Heper, 2023; Kalaycıoğlu, 2023). Siyasal rekabetin çok aktörlü bir yapı sergilemesi ve farklı toplumsal taleplerin siyasal alana yansması, yerel seçim sonuçlarının ulusal düzeydeki dengelerden belirli ölçülerde ayrışmasına zemin hazırlamış görünmektedir. İl genel meclisi ve milletvekili seçim sonuçları, bu çerçevede yerel siyasal alanın ulusal siyasetin doğrudan bir uzantısı olarak işlemeyen, görece özerk özellikler taşıyan bir yapı sunduğunu göstermiştir.

2000’li yıllar sonrasında ortaya çıkan tablo ise yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin yön değiştirdiğine işaret etmiştir. Belirli siyasal partilerin hem genel seçimlerde hem de il genel meclisi seçimlerinde yüksek oy oranlarına ulaşması, siyasal rekabetin daha merkezî bir eksen etrafında yoğunlaştığını düşündürmüştür. Seçim sonuçlarında görülen oy oranları, bu dönemde yerel seçim sonuçlarının ulusal siyasal dengelerle daha yüksek düzeyde örtüştüğünü göstermiştir. Alanyazında merkezî yürütmenin siyasal, mali ve idari kapasitesindeki artışın yerel yönetimler üzerindeki etkisini vurgulayan çalışmalar, bu süreci merkezîleşme eğilimleri çerçevesinde ele almaktadır (Çınar & Karakaya, 2013; Kara, 2016; Usta, 2017). Çalışmada elde edilen bulguların bu değerlendirmelerle uyumlu bir görünüm sergilediği anlaşılmıştır.

Bununla birlikte, 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile gerçekleştirilen idari düzenlemelerin bu dönüşüm üzerindeki etkisi dikkate alınmadan yapılan yorumların eksik kalacağı söylenebilir. Söz konusu düzenleme ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde il özel idareleri kaldırılmış ve bu illerde il genel meclisi seçimleri uygulamadan çıkarılmıştır. Bu durum, il genel meclisi seçimlerinin kapsamını daraltmış ve seçim sonuçlarının ülke genelindeki temsiliyet kapasitesini sınırlamıştır. Bu çerçevede 2014 ve sonrasına ait verilerin önceki dönemlerle doğrudan karşılaştırılabilir bir bütünlük sunmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla, yerel ve ulusal seçimler arasındaki oy farklarının azalmasına ilişkin bulguların bir kısmının seçmen davranışındaki dönüşümlerle, bir kısmının ise kurumsal yapıda meydana gelen değişimlerle ilişkili olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları, yerel ve ulusal seçimler arasındaki oy farklarının zaman içerisinde azalma eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu eğilim, seçmen davranışının giderek ulusal siyasal kimlikler ve parti aidiyetleri etrafında şekillendiği yönünde yorumlanabilir. Bunun yanında, kurumsal dönüşümlerin de bu yakınlaşmayı pekiştiren bir zemin oluşturduğu anlaşılmıştır. İl genel meclisi seçimlerinin yerel yönetim pratiklerinden ziyade ulusal siyasal rekabetin bir yansıması olarak algılanmaya başlaması, yerel siyasal alanın temsil kapasitesi açısından dikkat çekici sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye’de yerel seçimlerin seçmenler tarafından merkezi siyasal iktidara yönelik bir değerlendirme aracı olarak görüldüğüne ilişkin bulguların literatürde de yer aldığı bilinmektedir (Çarkoğlu & Kalaycıoğlu, 2007; Özbudun, 2016). Bu durum, yerel seçimlerin demokratik temsil açısından taşıdığı özgün işlevin zayıfladığı yönündeki tartışmaları daha görünür kılmaktadır.

Yerel yönetim yapısında gerçekleştirilen düzenlemeler, bu dönüşümün kurumsal boyutunu daha açık biçimde ortaya koymuştur. Yerel yönetimlerin görev alanlarının genişlemesine karşın mali bağımlılık ve idari denetim mekanizmalarının devam etmesi, yerel siyasal alanın hareket kapasitesini sınırlandıran bir çerçeve üretmiştir. Alanyazında bu durum, yerel yönetimlerin yönetim kapasitesinde artış yaşanırken siyasal özerkliklerinin daraldığı yönünde değerlendirilmektedir (Eryılmaz, 2020; Uysal & Atmaca, 2018). Türkiye bağlamında özerklik kavramının tartışmalı bir nitelik taşıdığı görülmekte; bu kavram çoğu zaman siyasal tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Buna karşın literatürde özerklik, yerel yönetimlerin kendi mali kaynaklarını oluşturabilme ve karar alma süreçlerinde belirli bir hareket alanına sahip olabilmesi çerçevesinde ele alınmaktadır. Çalışmanın bulguları, yerel hareket alanındaki bu sınırlılığın seçim sonuçlarına da yansıyan bir yapı ürettiğini göstermiştir.

Türkiye örneğinde yerel ve ulusal siyaset arasındaki sınırların giderek daha geçirgen bir hâl aldığı görülmüştür. İl genel meclisi seçimlerinin teorik olarak yerel temsilin güçlendirilmesine hizmet eden bir mekanizma olarak kurgulanmasına karşın, bulgular bu mekanizmanın pratikte ulusal siyasal dengelerden güçlü biçimde etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu durum, yerel siyasal alanın ulusal siyasal rekabetle yüksek düzeyde ilişkili bir görünüm sergilediğini düşündürmektedir. Bu çerçevede yerel temsilin toplumsal talepleri ne ölçüde yansıtabildiği sorusu daha belirgin hâle gelmiştir.

Bu çalışma, Türkiye’de yerel seçimlerin çoğunlukla belediye başkanlığı seçimleri üzerinden ele alındığı literatürden farklı olarak il genel meclisi seçimlerine odaklanması bakımından özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca uzun dönemli karşılaştırmalı analiz aracılığıyla yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin tarihsel dönüşümünü görünür kılması, çalışmanın ayırt edici yönlerinden biridir.

Son olarak, elde edilen bulgular Türkiye’de yerel seçimlerin demokratik işlevinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılan bir tartışma zemini sunmuştur. Yerel siyasal alanın özgünlüğünün korunması, kurumsal düzenlemelerin yanı sıra seçmen davranışının yerel ölçekteki dinamiklerle yeniden ilişkilendirilmesiyle mümkün görünmektedir. İl genel meclisi seçimleri üzerinden gerçekleştirilen bu analiz, yerel–merkez ilişkilerinin siyasal temsil üzerindeki etkilerini ortaya koyarak literatüre ampirik temelli bir katkı sunmuştur.

6. SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye’de il genel meclisi seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasındaki oy dağılımlarını karşılaştırmalı biçimde inceleyerek yerel ve ulusal siyasal alanlar arasındaki ilişkinin zaman içerisindeki dönüşümünü ortaya koymayı amaçlamıştır. 1980’li yıllardan 2020’li yıllara uzanan geniş bir zaman aralığı temel alınarak gerçekleştirilen analiz, siyasal temsilin sabit bir yapı sergilemediğini; kurumsal düzenlemeler, siyasal kırılmalar ve yönetsel dönüşümler doğrultusunda yeniden biçimlendiğini göstermiştir. İl genel meclisi seçimleri üzerinden yürütülen inceleme, yerel siyasal alanın ulusal siyasetle kurduğu ilişkinin niteliğini anlamak açısından açıklayıcı bir çerçeve sunmuştur.

Araştırma bulguları, yerel ve ulusal seçim sonuçları arasındaki ilişkinin dönemlere göre farklılaştığını ortaya koymuştur. 1980’li ve 1990’lı yıllarda yerel seçim sonuçlarının ulusal siyasal tercihlerden belirli ölçülerde ayrışabildiği, bu dönemde yerel siyasal alanın daha parçalı ve değişken bir temsil yapısı üretebildiği anlaşılmıştır. 2000’li yıllarla birlikte ise bu yapının dönüşüm geçirdiği, yerel seçim sonuçlarının ulusal siyasal dengelerle daha yüksek düzeyde örtüşme eğilimi gösterdiği görülmüştür. Bu eğilim, siyasal rekabetin merkezî bir eksen etrafında yoğunlaşmasıyla birlikte değerlendirilmiştir.

Bununla birlikte, 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile yerel yönetim yapısında gerçekleştirilen düzenlemelerin bu dönüşüm üzerindeki etkisi belirgin biçimde ortaya çıkmıştır. Büyükşehir belediyesi bulunan illerde il özel idarelerinin kaldırılması ve il genel meclisi seçimlerinin bu illerde uygulanmaması, analiz kapsamındaki verilerin yapısını değiştirmiştir. Bu durum, 2014 ve sonrasına ait bulguların önceki dönemlerle doğrudan karşılaştırılmasını güçleştirmiş; gözlemlenen eğilimlerin bir kısmının kurumsal değişimlerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu çerçevede, yerel ve ulusal seçimler arasındaki yakınlaşmanın hem seçmen davranışındaki dönüşümler hem de idari yapıdaki yeniden düzenlemeler üzerinden şekillendiği değerlendirilmiştir.

Çalışma, yerel seçimlerin demokratik temsil açısından taşıdığı işlevin zaman içerisinde dönüşüm geçirdiğine işaret etmektedir. İl genel meclisi seçimleri kuramsal düzeyde yerel taleplerin siyasal sisteme taşınmasına imkân tanıyan bir mekanizma olarak değerlendirilmiş olsa da bulgular, bu seçimlerin pratikte ulusal siyasal tercihlerle yüksek düzeyde ilişkili bir görünüm sergilediğini ortaya koymuştur. Yerel siyasal alan ile ulusal siyaset arasındaki ilişkinin güçlenmesi, yerel demokrasinin temsil kapasitesinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılan bir tartışma alanı oluşturmuştur.

Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de merkezîleşme eğilimlerinin yerel siyasal temsil üzerindeki yansımalarını ampirik veriler üzerinden inceleyerek literatüre katkı sunmuştur. İl genel meclisi seçimlerine odaklanması, yerel siyasetin çoğunlukla belediye başkanlığı seçimleri üzerinden

ele alındığı çalışmalardan farklılaşan bir yaklaşım geliştirilmesini sağlamıştır. Uzun dönemli karşılaştırmalı analiz, yerel ve ulusal seçimler arasındaki ilişkinin zaman içindeki yönelimini ortaya koymuş ve kurumsal değişimlerin bu ilişki üzerindeki etkisini görünür hâle getirmiştir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Analiz, oy oranları üzerinden yürütülmüş; seçime katılım düzeyleri, aday özellikleri, kampanya süreçleri ve yerel sosyo-ekonomik değişkenler kapsam dışında bırakılmıştır. Ayrıca 2018 ve 2023 seçimlerinde cumhurbaşkanlığı seçimlerinin de aynı süreçte gerçekleştirilmiş olmasına karşın bu veriler analize dahil edilmemiştir. Çalışmanın betimsel ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla sınırlandırılması, nedensel ilişkilerin test edilmesine imkân tanımamıştır. Bu durum, elde edilen bulguların bağlamsal bir dikkatle yorumlanmasını gerekli kılmıştır.

Gelecek araştırmalar açısından, yerel ve ulusal siyaset arasındaki ilişkinin bölgesel farklılıklar çerçevesinde incelenmesi, büyükşehir ve diğer iller arasında karşılaştırmalı analizlerin yapılması ve nicel bulguların nitel verilerle desteklenmesi önemli katkılar sağlayabilir. İl genel meclisi seçimlerinin yerel demokrasi içindeki konumunun daha ayrıntılı biçimde ele alınması, Türkiye’de siyasal temsilin yapısına ilişkin tartışmaların derinleşmesine imkân tanıyacaktır. Bu yönüyle çalışma, hem yöntemsel yaklaşımı hem de ele aldığı temsil düzeyi bakımından ileride gerçekleştirilecek araştırmalar için bir referans noktası sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, A. (2016). Demokrasinin sayılarla sınavı: Seçim sistemleri. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7, 127-248.
- Cesuroğlu, M. (2023). Kamu politikalarının karar verme sürecinde bir aktör olarak sivil kuruluşları ve etkinlik düzeyi. *MTÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 305–324.
- Çarkoğlu, A., & Kalaycıoğlu, E. (2007). Turkish democracy today: Elections, protest and stability in an Islamic society. I.B. Tauris.
- Çınar, C. U., & Karakaya, O. (2013). Merkez–yerel ilişkileri ve mülki idarenin dönüşümü. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 68(2), 63–93. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002280.
- Erdem, N. (2023). *Temsili Demokrasi*. Fatih Güler (Ed.). içinde *Seçim Hukuku Ansiklopedisi* (ss. 311-317). Ankara: Nobel Akademi.
- Eryılmaz, B. (2020). *Kamu Yönetimi* (13. bs.). İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Gürbüz, Y. (1987). *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler* (2. Bs). İstanbul: Beta Yayınları.
- Heper, M. (2023). Türkiye’de devlet geleneği. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (2023). Türkiye siyasetinin sınırları: Siyasal davranış, kurumlar ve kültür. A. Çarkoğlu, E. Erdoğan ve M. Moral (Der.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E., & Sarıbay, A. Y. (1986). *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kara, M. (2016). Türkiye’de merkezileşme–yerelleşme tartışmaları ve hizmet sunumunda ölçek sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 249–276.
- Özbudun, E. (2016). Türkiye’de demokratikleşme süreci: Anayasa yapımı ve anayasa yargısı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Pitkin, H. F. (1967). *The concept of representation*. University of California Press.
- Sartori, G. (1976). *Parties and party systems: A framework for analysis*. Cambridge University Press.
- Tos, O. (2025). Yerel seçim sürecinde siyasal partilerin politik iletişim stratejileri: Politik reklam söylemleri üzerine bir analiz. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (14), 278-305.
- Türe, İ. (2005). Çağdaş demokrasinin temel koşulu: Siyasal temsil. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 68-100.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=>.

Türkiye Cumhuriyeti. (2012). 6360 sayılı On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. Resmî Gazete, 28489.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2026). İstatistikler. <https://www.tuik.gov.tr>.

Usta, S. (2017). Yerelleşme–merkezileşme tartışmaları ekseninde yerel yönetimlerde reform: İngiltere ve Türkiye üzerine mukayeseli bir analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(1), 1–20.

Uysal, Y., & Atmaca, Y. (2018). Türkiye’deki merkezi ve yerel yönetim ilişkilerinin yönetim modeli çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 411–424.

Yüksek Seçim Kurulu. (2026). 2023 genel seçim sonuçları. <https://www.ysk.gov.tr>.

Yüksek Seçim Kurulu. (2024). 31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Seçim İstatistikleri. <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/31%20MART%202024%20MAHALL%C4%B0%20%C4%B0DARELER%20B%C3%9CLTEN%C4%B0.pdf>.

2972 Sayılı Kanun. (1984). Mahalli idareler ile mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar heyetleri seçimi hakkında kanun. Resmî Gazete.

5302 Sayılı Kanun. (2005). İl özel idaresi kanunu. Resmî Gazete.

YAZAR BEYANI / AUTHORS’ DECLARATION

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygundur. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir ve araştırma sürecinde mali destek alınmamıştır. Araştırma, etik izni gerektirmemektedir.

This study complies with research and publication ethics. The author declare no conflict of interest and report no financial support. Ethical approval was obtained for this research, and relevant information is provided in the manuscript.

YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI / AI USAGE STATEMENT

Yazar, bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ destekli herhangi bir araç kullanmamıştır. Çalışmanın tüm bilimsel sorumluluğu yazara aittir.

The author declares that no artificial intelligence-assisted tools were used in the preparation of this study. Full scientific responsibility for the content rests with the author.

MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI/ CONTRIBUTION RATE OF RESEARCHERS

Yazar(lar), çalışmanın kavramsallaştırma, yöntem, veri analizi ve yazım süreçlerine katkı sunmuştur. Yazar katkı oranları aşağıda belirtilmiştir.

The author(s) contributed to the conceptualization, methodology, data analysis, and writing of the manuscript. Contribution rates are specified below.

1.Yazar: %100